

УДК 33.332.055

Скупейко В.В.кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Львівський університет бізнесу і права**Лихолат С.М.**кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ**ОЦІНЮВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ
ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЇХНЬОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА)**

У статті визначено тенденції розвитку сільськогосподарських підприємств. Визначено роль організаційно-правових форм у формуванні конкурентоспроможного рівня. Наведено структуру підприємств за галузями сільського господарства України. Перелічено показники зайнятості на підприємствах сільського господарства України та їх структуру. Розраховано показники рентабельності всієї діяльності та частку прибуткових підприємств сільського господарства України, а також обсяги реалізованої продукції. Зроблено узагальнену характеристику стану та тенденцій розвитку сільськогосподарських підприємств України у напрямі формування їхньої конкурентоспроможності.

Ключові слова: конкурентоспроможність, сільськогосподарські підприємства, організаційно-правові форми, зайнятість населення, рентабельність, інвестиційна привабливість, базові компоненти.

Вступ. Досліджуючи стан та тенденції розвитку вітчизняних сільськогосподарських підприємств, особливого значення набувають чинники посилення конкурентоспроможності. Наявність фінансово-економічних результатів потребує не лише їх збереження, а й подальшого розвитку в динаміці як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищі.

Враховуючи досвід формування та розвитку конкурентоспроможних сільськогосподарських підприємств у світовій практиці, видається доцільним стверджувати, що значно більш сприятливими для цього тенденціями є істотно більша частка в чисельності суб'єктів сільського господарства кооперативних форм господарювання – акціонерних товариств та кооперативів. Такого роду суб'єкти мають значно вищий рівень фінансової стійкості, а також господарської ефективності і надійності. Відповідно, малу частку кооперативів слід уважати одним із недоліків галузевих передумов формування належних засад конкурентоспроможності вітчизняних підприємств сільського господарства. Однак існують й інші стримуючі чинники на шляху зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх наукових досліджень. Достатня кількість науковців приділила увагу окресленій проблематиці. Так, С. Бабенко [1] розкрив зміст господарсько-фінансової діяльності кооперативних організацій. М. Войнаренко [2] у своїх дослідженнях акцентував увагу на зв'язок між рівнем конкурентоспроможності підприємств та їх інвестиційною привабливістю.

Ю. Лузан [3] та О. Тридід [4] у своїх працях робили акцент на організаційно-економічні механізми забезпечення розвитку вітчизняних підприємств, тоді як Л. Лахтіонова [5] у монографії розкривала роль фінансового аналізу в процесі провадження господарської діяльності суб'єктів господарювання. Не менш цікавими були дослідження А. Воронкова [6] та О. Драган [7], які досліджували сучасні підходи до управління конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств.

Однак у перелічених дослідженнях недостатньо приділено уваги забезпеченню конкурентоспроможності залежно від організаційно-правових форм суб'єктів господарювання.

Мета статті полягає у здійсненні узагальненої характеристики стану та тенденцій розвитку вітчизняних сільськогосподарських підприємств, а також їх стану та тенденцій у контексті забезпечення конкурентоспроможності з урахуванням організаційно-правових форм.

Викладення основного матеріалу. Вагомою серед організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств України залишається частка господарських товариств – 18,2%. Порівняно з 2012 р. частка групи підприємств цієї організаційно-правової форми збільшилася на 1,5 в. п. (лише за останній рік – на 1,2 в. п.), або на 465 підприємств. З одного боку, такі тенденції можна вважати позитивними, адже господарські товариства – одна з найбільш простих форм господарювання щодо створення, управління та забезпечення ефективності господарювання суб'єктів бізнесу.

Для сільського господарства України характерним є й збереження відносно високої частки та чисельності підприємств державної форми власності. Кількість таких підприємств у 2016 р. становила 222 од. та до 2012 р. зменшилася на 74 од., або на 0,1 в. п. у структурі. Хоча й є відомою нижча ефективність господарювання підприємств цієї організаційно-правової форми за становлення ринкової системи господарювання, все ж наявність у галузі державних підприємств дає змогу забезпечити вищу присутність держави у цьому стратегічно важливому сегменті внутрішнього ринку держави та мати додаткові важелі для регулювання важливих процесів у сфері сільськогосподарського виробництва і споживання сільськогосподарської продукції.

Попри збільшення чисельності підприємств галузі наявні підстави для висновку про недостатньо якісну їх галузеву структуру, зокрема йдеться про т. зв. стратегічно-інвестиційний характер сільськогосподарського виробництва, коли в структурі галузей сільського господарства спостерігається зорієнтованість не лише на вирощуванні однорічних і дворічних культур, а й на складніших типах і формах сільськогосподарського виробництва, його технологічних процесах. Натомість для України не лише продовжує бути характерною, але й розвивається ситуація, коли істотно переважає частка сільськогосподарських підприємств саме зі спеціалізацією на вирощуванні одно- чи дворічних культур

(табл. 1), що не відповідає більш якісній та конкурентоспроможній структурі, характерній для економічно розвинених сільськогосподарських господарств світу.

Частка вітчизняних підприємств, які спеціалізуються на вирощуванні однорічних і дворічних культур, у 2016 р. становила 88,41% та збільшилася відносно 2012 р. на 17,7 в. п. Водночас частка підприємств, які спеціалізуються на вирощуванні багаторічних культур, за цей же період зменшилася на 0,9 в. п. Найбільш масштабний спад у сільському господарстві держави відбувся у галузі тваринництва, тут частка підприємств, які спеціалізуються на тваринництві, зменшилася за 2012-2016 рр. на 11,3 в. п. Наприклад, у 2012 р. частка підприємств тваринництва в сільському господарстві України становила 16,32%, а в 2016 р. зменшилася до 4,98%, що є підтвердженням значної втрати позицій суб'єктів цієї групи підприємств сільського господарства держави.

Підтвердженням більшості з охарактеризованих вище тенденцій і висновків є сучасні зміни щодо зайнятості на підприємствах сільського господарства (табл. 2).

Так, за 2010-2016 рр. чисельність зайнятих збільшилася лише (за винятком змішаного сільського господарства) на підприємствах зі спеціалізацією на вирощуванні однорічних та дворічних культур. На противагу цьому істотно скоротилася чисельність зайнятих на

Таблиця 1

Структура підприємств за галузями сільського господарства України за їх спеціалізацією у 2010-2016 рр. (%)

Групи підприємств	Роки							Абсолютні відхилення, %	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 / 2010	2016 / 2015
Сільське господарство, у т. ч.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
вирощування однорічних і дворічних культур	70,73	84,57	86,22	86,79	87,06	83,69	88,41	+17,7	+4,7
вирощування багаторічних культур	3,30	2,20	2,35	2,52	2,43	3,25	2,42	-0,9	-0,8
відтворення рослин	0,49	0,36	0,34	0,35	0,35	0,46	0,32	-0,2	-0,1
тваринництво	16,32	7,63	6,16	5,73	5,62	7,04	4,98	-11,3	-2,1
змішане сільське господарство	2,42	2,55	2,61	2,57	2,50	2,98	2,09	-0,3	-0,9
допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяврожайна діяльність	6,74	2,69	2,32	2,04	2,04	2,58	1,78	-4,9	-0,8

Джерело: розраховано за матеріалами [8; 9]

Таблиця 2

Показники зайнятості на підприємствах сільського господарства України за їх спеціалізацією у 2010-2016 рр. (тис. осіб)

Групи підприємств	Роки							Темпи зростання, %	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 / 2010	2016 / 2015
Сільське господарство, у т. ч.	616,4	635,3	635,3	613,8	561,1	528,5	543,5	88,2	102,8
вирощування однорічних і дворічних культур	403,4	438,1	460,0	449,7	424,8	409,6	429,0	106,4	104,7
вирощування багаторічних культур	31,5	32,7	28,9	26,3	17,1	15,4	15,0	47,6	97,4
відтворення рослин	2,0	1,6	2,5	2,6	1,9	1,7	1,9	95,0	111,8
тваринництво	159,6	146,2	124,4	115,9	101,2	87,9	81,1	50,8	92,3
змішане сільське господарство	1,5	3,3	4,6	5,4	4,8	4,7	4,7	3,1 р.	100,0
допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяврожайна діяльність	18,4	13,4	14,9	13,9	11,3	9,2	11,8	64,1	128,3

Джерело: розраховано за матеріалами [8, с. 169]

підприємствах із вирощування багаторічних культур (на 52,4%, або на 16,5 тис. осіб) та на підприємствах галузі тваринництва (на 49,2%, або на 78,5 тис. осіб). Очевидно, що підприємства з міцними конкурентними позиціями володіють кращими можливостями зі збереження зайнятості та, більше того, у міру нарощування виробничих потужностей потребують і кращого кадрового забезпечення, і, навпаки, зменшення чисельності зайнятих здебільшого є підтвердженням послаблення конкурентних позицій підприємств.

Практично аналогічні зміни відбулися й у структурі зайнятих на підприємствах сільського господарства залежно від їхньої спеціалізації (табл. 3).

Зокрема, за 2010-2016 рр. частка зайнятих на підприємствах тваринництва скоротилася на 10,97 в. п., а на підприємствах із вирощування багаторічних культур – на 2,35 в. п.

Проте загалом негативні тенденції та аспекти погіршення параметрів конкурентоспроможності

підприємств сільського господарства переважно характерні в структурному аспекті. В абсолютному вираженні, у т. ч. в контексті питомих показників, превалюють характеристики, які доречно трактувати як сприятливі передумови для зміцнення та характеристики високого рівня конкурентоспроможності підприємств галузі (табл. 4).

Зокрема, за 2011-2016 рр. обсяги виробництва сільськогосподарської продукції (у постійних цінах 2010 р.) у розрахунку на одну особу зросли з 5,1 тис. грн., до 6,0 тис. грн. (на 17,6%); у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь – із 629,4 тис. грн. до 715,7 тис. грн. (на 137%). При цьому в сегменті фермерських господарств показник збільшився на 36,6%, що є свідченням нарощування виробничих потужностей і потенціалу, зокрема крупних сільськогосподарських підприємств, як невід’ємної умови посилення виробничо-технологічної компоненти їх конкурентоспроможності.

Таблиця 3

Структура зайнятих на підприємствах за галузями сільського господарства України за їхньою спеціалізацією у 2010-2016 рр. (%)

Групи підприємств	Роки							Абсолютні відхилення, %	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 / 2010	2016 / 2015
Сільське господарство, у т. ч.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
вирощування однорічних і дворічних культур	65,44	68,96	72,41	73,26	75,71	77,50	78,93	13,49	1,43
вирощування багаторічних культур	5,11	5,15	4,55	4,28	3,05	2,91	2,76	-2,35	-0,15
відтворення рослин	0,32	0,25	0,39	0,42	0,34	0,32	0,35	0,03	0,03
тваринництво	25,89	23,01	19,58	18,88	18,04	16,63	14,92	-10,97	-1,71
змішане сільське господарство	0,24	0,52	0,72	0,88	0,86	0,89	0,86	0,62	-0,02
допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяврожайна діяльність	2,99	2,11	2,35	2,26	2,01	1,74	2,17	-0,81	0,43

Джерело: розраховано за матеріалами [8, с. 169]

Таблиця 4

Окремі показники функціонування підприємств сільського господарства України в 2011-2016 рр.

Показники	Роки						2015 р. до 2011 р., %/в.п.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Вироблено с.-г. продукції (у постійних цінах 2010 р.), тис. грн. у розрахунку на одну особу	5,1	4,9	5,6	5,8	5,6	6,0	117,6
у розрахунку на 100 га с.-г. угідь	629,4	601,5	681,3	708,3	674,2	715,7	113,7
сільськогосподарськими підприємствами на 100 га с.-г. угідь	590,5	547,2	668,3	676,7	635,8	699,4	118,4
фермерськими господарствами на 100 га с.-г. угідь	372,6	321,5	428,9	407,6	435,3	508,8	136,6
Продуктивність праці в с.-г. підприємствах (у постійних цінах 2010 р.), тис. грн	165,2	160,0	201,2	227,8	223,3	247,8	150,0
у т. ч. в рослинництві	171,1	155,5	202,2	228,9	218,8	249,4	145,8
у т. ч. у тваринництві	148,8	171,8	198,2	224,1	238,0	238,2	160,1
Рівень рентабельності діяльності с.-г. підприємств, %	19,3	16,3	8,3	9,3	30,5	24,9	+5,6
Рівень рентабельності операційної діяльності с.-г. підприємств, %	24,7	22,8	11,7	21,4	43,1	32,7	+8,0
Частка прибуткових с.-г. підприємств, %	83,5	78,6	80,3	84,7	88,9	88,3	+4,9
Чистий прибуток (збиток), млрд. грн.	25,9	26,7	14,9	21,4	101,9	89,3	3,4 р.
Чистий прибуток прибуткових підприємств (збиток), млрд. грн.	30,9	33,6	26,2	51,7	127,5	102,2	3,3 р.

Джерело: розраховано за матеріалами [8, с. 46, 174]

Такий висновок підтверджується й тим, що за аналогічний проміжок часу істотно зросла й продуктивність праці на підприємствах галузі. Якщо в 2011 р. показник становив 165,2 тис. грн., то в 2016 р. – вже 247,8 тис. грн., що в півтора рази більше. Підвищилася продуктивність праці як у галузі рослинництва, так і в тваринництві.

Це послугувало й одним із чинників зростання ефективності виробництва і поліпшення фінансових характеристик функціонування вітчизняних підприємств сільського господарства. Так, рівень рентабельності сільськогосподарських підприємств у 2016 р. був одним із найвищих серед усіх видів економічної діяльності в державі – 24,9%, а за 2011-2016 рр. показник підвищився на 5,6 в. п. Рівень рентабельності операційної діяльності сільськогосподарських підприємств був ще вищим, сягнувши в 2016 р. 32,7% та зрісши порівняно з 2011 р. на 8,0 в. п.

За аналізований період підвищилася й частка прибуткових підприємств сільського господарства (на 4,9 в. п.), а чистий прибуток у 2016 р. становив 89,3 млрд. грн. (у 3,4 рази більше до 2011 р.); при цьому чистий прибуток підприємств, які були прибутковими, зріс до 102,2 млрд. грн.

Зазначене є свідченням істотного посилення в останні роки фінансово-економічної компоненти конкурентоспроможності вітчизняних підприємств сільського господарства. Як підтвердженням, так і наслідком указаних тенденцій є високі значення показників рентабельності й частки прибуткових підприємств за галузями сільського господарства, особливо у вирощуванні однорічних та дворічних культур, відтворенні рослин та особливо позитивно – у вирощуванні багаторічних культур (табл. 5).

Нижчими були значення рентабельності господарювання у тваринництві, змішаному сільському

Таблиця 5

Показники рентабельності всієї діяльності та частки прибуткових підприємств сільського господарства України за їх спеціалізацією у 2010-2016 рр. (тис. осіб)

Групи підприємств	Роки							Темпи зростання, % в.п.	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 /2010	2016 /2015
Вирощування однорічних і дворічних культур: - рентабельність діяльності, %	27,8	26,3	21,7	8,8	23,0	47,2	38,4	+10,6	-8,8
- частка прибуткових, %	72,9	86,2	80,1	81,8	86,5	90,7	90,4	+17,5	-0,3
Вирощування багаторічних культур: - рентабельність діяльності, %	21,3	19,0	52,3	70,8	68,9	43,8	26,1	+4,8	-17,7
- частка прибуткових, %	67,0	68,6	68,7	70,0	69,0	75,6	72,2	+5,2	-3,4
Відтворення рослин: рентабельність діяльності, %	10,0	11,3	32,2	22,7	22,0	26,5	30,1	+20,1	+3,6
- частка прибуткових, %	62,7	71,4	64,8	65,8	74,7	77,5	75,4	+12,7	-2,1
Тваринництво: рентабельність діяльності, %	19,9	22,1	27,6	23,1	23,8	33,1	16,0	-3,9	-17,1
- частка прибуткових, %	63,0	69,0	71,2	70,8	74,6	78,0	72,8	+9,8	-5,2
Змішане сільське господарство: - рентабельність діяльності, %	-2,3	10,4	12,2	1,9	-32,4	-13,6	10,6	+12,9	+24,2
- частка прибуткових, %	69,6	81,9	79,2	75,6	80,7	80,9	80,5	+10,9	-0,4
Допоміжна діяльність у сільському с.-г. після- врожайна діяльність: - рентабельність діяльності, %	-2,6	6,5	4,5	-2,6	-25,1	4,2	8,1	+10,7	+3,9
- частка прибуткових, %	55,7	57,7	59,2	63,2	63,8	70,6	67,3	+11,6	-3,3

Джерело: розраховано за матеріалами [8, с. 185, 189]

Таблиця 6

Обсяги реалізованої продукції підприємствами сільського господарства України за їх спеціалізацією у 2010-2016 рр. (млрд. грн.)

Групи підприємств	Роки							Темпи зростання, %	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 /2010	2016 /2015
Сільське господарство, у т. ч.	88,6	118,9	155,7	153,8	205,3	349,6	388,5	4,4 р.	111,13
вирощування однорічних і дворічних культур	58,3	86,1	116,3	109,6	155,2	282,2	318,2	5,5 р.	112,76
вирощування багаторічних культур	2,4	2,7	3,7	3,9	4,7	4,2	3,8	158,33	90,48
відтворення рослин	0,1	0,09	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	5,0 р.	125,00
тваринництво	26,0	28,0	31,4	31,6	39,3	55,2	57,6	2,2 р.	104,35
змішане сільське господарство	0,1	0,5	1,0	0,9	1,2	1,4	1,9	19,0 р.	135,71
допоміжна діяльність у сільському господарстві післяврожайна діяльність	1,7	1,6	3,0	7,5	4,6	6,2	6,5	3,8 р.	104,84

Джерело: розраховано за матеріалами [8, с. 181]

господарстві та допоміжній сільськогосподарській діяльності. Втім, навіть такі значення показників не можуть уважатися низькими порівняно зі значно гіршими характеристиками прибутковості в інших видах економічної діяльності в Україні. При цьому

частка прибуткових підприємств за 2010-2016 рр. збільшилася за всіма галузями сільського господарства, що позитивно, та є свідченням підвищення конкурентоспроможності й інвестиційної привабливості підприємств галузі.

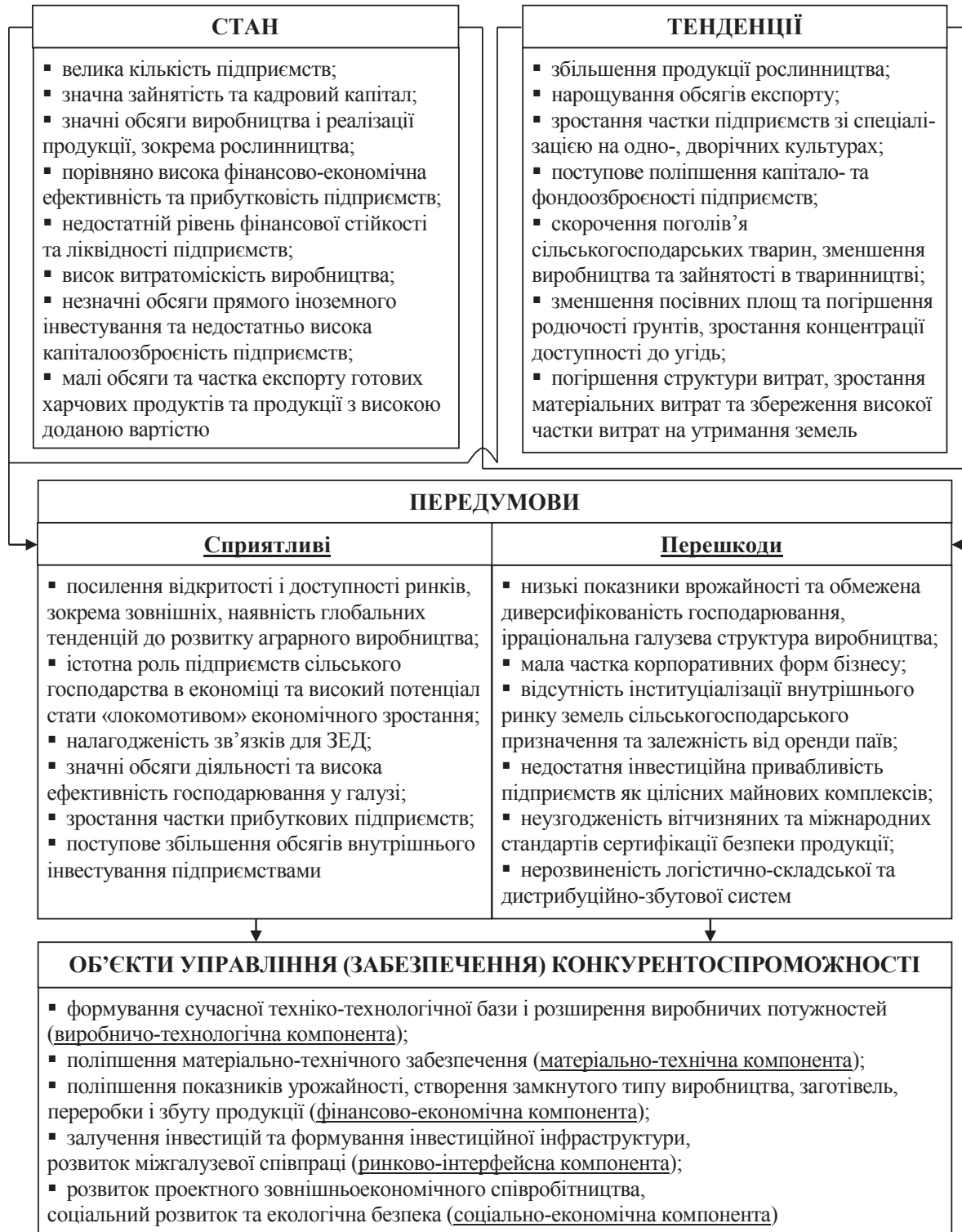

Рис. 1. Стан та тенденції розвитку в контексті забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств в Україні

Джерело: авторська розробка

За 2010-2016 рр. сільськогосподарськими підприємствами істотно нарощено не лише обсяги виробництва, а й реалізації продукції (табл. 6).

Загалом по аналізованому виду економічної діяльності обсяги реалізованої продукції за 2010-2016 рр. збільшилися у 4,4 рази, а в галузі вирощування однорічних і дворічних культур – у 5,5 рази.

Високими темпами підприємства сільського господарства всіх галузей нарощували обсяги реалізації продукції. Винятком став 2013 р. Проте починаючи з 2014 р. підприємствам удалося відновити високі темпи реалізації продукції, що надалі щороку виключно зростали. Вказані тенденції об'єктивно є свідченням наявності сприятливих передумов для посилення конкурентних позицій підприємств аналізованого виду економічної діяльності на внутрішньому ринку держави, що позитивно позначається на поліпшенні характеристик їхньої ринково-інтерфейсної компоненти.

Узагальнені характеристики стану та тенденції розвитку сільськогосподарських підприємств України в контексті формування і реалізації передумов та можливостей їх конкурентоспроможності показано на рис. 1.

Висновки. Зазначене дає підстави для попередніх висновків щодо наявності як сприятливих тенденцій, так і значних перешкод відносно формування і реаліза-

ції конкурентного потенціалу вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Зокрема, важливо ідентифікувати та використати можливості, які відкриваються перед підприємствами й які пов'язані зі сприятливими тенденціями, що відбуваються у галузі.

Це передусім посилення відкритості і доступності ринків, зокрема зовнішніх, наявність глобальних тенденцій розвитку аграрного виробництва; істотна роль підприємств сільського господарства в економіці та високий потенціал стати «локомотивом» економічного зростання; налагодженість зв'язків для ЗЕД; значні обсяги діяльності та висока ефективність господарювання у галузі; зростання частки прибуткових підприємств; поступове збільшення обсягів внутрішнього інвестування підприємствами. Але при цьому, як показують результати аналізу, об'єктами управління в системі політики підприємств зі зміцнення їх конкурентоспроможності мають стати всі її базові компоненти: фінансово-економічна, ринково-інтерфейсна, виробничо-технологічна, матеріально-технічна, соціально-економічна.

У подальших дослідженнях передбачається здійснення аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств України та показників забезпеченості інвестиційним капіталом.

Список літератури:

1. Бабенко С.Г. Про господарсько-фінансову діяльність споживчої кооперації у 2006 р. та завдання щодо підвищення ефективності господарювання кооперативних організацій і підприємств. Вісті ЦССТУ. 2007. № 4. 25 січня.
2. Войнаренко М., Фурманюк О. Економічна конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість України. Економіст. 2006. № 12. С. 25-28.
3. Лузан Ю.Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2010. 485 с.
4. Тридід О.М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства: монографія. Х.: ХДЕУ, 2002. 364 с.
5. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія. К.: КНЕУ, 2001. 387 с.
6. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация: монография; Восточноукр. нац. ун-т. Луганск: ВНУ, 2000. 315 с.
7. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти: монографія. К.: ДАКККіМ, 2006. 160 с.
8. Діяльність суб'єктів господарювання за 2016 р. / Державна служба статистики України. К.: Держслужба статистики України, 2017. 628 с.
9. Сільське господарство України за 2011 р. / Державна служба статистики України. К.: Держслужба статистики України, 2017. 386 с.

ОЦЕНИВАНИЕ ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИХ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ (НА ПРИМЕРЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА)

В статье определены тенденции развития сельскохозяйственных предприятий. Определена роль организационно-правовых форм в формировании конкурентоспособного уровня. Приведена структура предприятий по отраслям сельского хозяйства Украины. Перечислены показатели занятости на предприятиях сельского хозяйства Украины и их структура. Рассчитаны показатели рентабельности всей деятельности и часть прибыльных предприятий сельского хозяйства Украины, а также объемы реализованной продукции. Дана обобщенная характеристика состояния и тенденций развития сельскохозяйственных предприятий Украины в направлении формирования их конкурентоспособности.

Ключевые слова: конкурентоспособность, сельскохозяйственные предприятия, организационно-правовые формы, занятость населения, рентабельность, инвестиционная привлекательность, базовые компоненты.

ASSESSMENT OF THE DEVELOPMENT TRENDS OF UKRAINIAN FIRMS IN TERMS OF ESTABLISHING THEIR COMPETITIVENESS (AN EXAMPLE OF AGRICULTURE)

The article scrutinizes development trends of agricultural firms. It also investigates the role of business ownership forms during the process of competitiveness shaping. The paper describes the structure of enterprises broken down by the branches of agriculture in Ukraine. Employment indicators used in Ukraine as well as their structure are listed. It is emphasized that the firms with strong competitive positions possess the best capabilities for saving jobs. The author has calculated profitability indicators and the share of profitable enterprises in the sphere of agriculture in Ukraine, as well as the volume of sales. The paper generalizes the conditions and development trends of agricultural enterprises in Ukraine in the context of establishing their competitiveness.

Key words: competitiveness, agricultural firms, business ownership forms, employment, profitability, investment attractiveness, basic components.